

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/406,Otwarcie-wystawy-Za-swieta-Sprawe-Zolnierze-Lupaszki-Naklo-nad-Notecia-10-marca-.html>
05.04.2026, 04:59

Otwarcie wystawy “Za świętą Sprawę - Żołnierze “Łupaszki” - Nakło nad Notecią, 10 marca 2004 r.

10 marca 2004 r. w Muzeum Ziemi Krajeńskiej w Nakle n. Notecią (ul. Pocztowa 14) została otwarta wystawa gdańskiego Oddziału IPN “Za świętą Sprawę - Żołnierze “Łupaszki”.

Na 26 panelach umieszczono około 130 zdjęć - wiele z nich wcześniej nie publikowanych - oraz fotokopie dokumentów, fragmenty wspomnień i dokumentów, komentarze historyczne.

Wystawa przedstawia genezę podziemia niepodległościowego po II wojny światowej, wywodzącego się z Wileńszczyzny. Pokazuje początki okupacji na Wileńszczyźnie, losy Polaków tego rejonu i postawę oporu wobec dwóch totalitaryzmów. Punkt ciężkości położony jest na zrozumienie tych postaw, stąd duża liczba cytatów. Wystawa opowiada historię żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza “Łupaszki”, od początku ich walk na Wileńszczyźnie, aż do powojennej odysei na Podlasiu i Pomorzu (1945-1946), zakończonej uwięzieniem w Warszawie-Mokotowie, skazaniem na śmierć przed Wojskowym Sądem Rejonowym w pokazowym procesie i zamordowaniem oraz pochowaniem “w nieznanym miejscu” płk. Antoniego Olechnowicza “Pohoreckiego” (ostatniego komendanta Okręgu wileńskiego AK), mjr. Zygmunta Szendzielarza “Łupaszki” i innych. Propaganda komunistyczna stworzyła wokół “Łupaszki” i jego żołnierzy czarną legendę, przypisując im “mordy” na niewinnych ludziach. W rzeczywistości szwadrony “Łupaszki” likwidowały - na podstawie rozkazu “a la longe” - konfidentów władzy i funkcjonariuszy UB. Szwadrony miały być kadrówką dla przyszłego, niezależnego od Sowietów, Wojska Polskiego.

Autorzy wystawy nawiązują też do konspiracji młodzieżowej okresu powojennego, widząc w niej kontynuację czynu niepodległościowego żołnierzy “wyklętych”.

Po otwarciu wystawy w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych odbyła się dyskusja “BOHATEROWIE CZY BANDYCI” - na temat “żołnierzy wyklętych” i antykomunistycznego podziemia zbrojnego po II wojnie światowej w kraju i na Pomorzu. Udział w niej wzięli pracownicy naukowcy Oddziału gdańskiego IPN: dr Janusz Marszałec i dr Piotr Niwiński.